

Rakkauden hauta

Tuovi Paju

En ollut kymmenien vuosien aikana kuullut tuosta kuulusta paikasta muuta kuin tietynlaisen version. Siinä rikas mies hummailee Pietarissa, naisia on joka sormelle, ja hylätty vaimoparka vartoo turhaan kaukana Kannaksella. Sitten poloinen kuolee, ja mies katuu syvästi. Hän teettää veistoksen, jossa nainen katsoo kaukaisuuteen, jalkojensa juuressa pieni lemmikki, ihan oikea karhunpentu, hänen ainoa lohtunsa pitkinä yksinäisinä iltoina.

Asiahan ei ole ollenkaan noin, mutta värikäs tarina voittaa karun todellisuuden – jossa siinäkin kyllä on monta merkittävää käännettä. Kas näin se oikeasti menee, ellei juttu ole teille entuudestaan tuttu:

Valtioneuvos Eugene Epafroditsh Kartavtsev rakasti vaimoaan suuresti. Hänellä ja puolisoillaan Maria Vsevolodna Kartavtsevalla oli Kannaksella komea datsha, Villa Marijoki. Tilan läpi virtasi Vammeljoki.

Pariskunnan onni ei kuitenkaan ollut pysyvää. Maria Kartavtseva sairasti pahalaatuista syöpää. Hänet leikattiin Saksassa, Münchenissä. Eräs baijerilainen ruhtinatar oli ystäväystynyt Marian kanssa ja lahjoitti hänelle suuren plyysisen leikkikarhun väittäen, että sen avulla olisi moni sairas parantunut. Maria luotti Willy-karhun hyväatekevään voimaan ja kohteli sitä kuin elävää olentoa ainakin. Sillä oli oma palvelija, tuoli ruokapöydässä ja oma sänky – ajatella!

Kului kaksi vuotta, ja syöpä vei Maria Kartavtsevan hengen. Sureva leski rakennutti vaimonsa muistoksi pienen kauniin ortodoksisen kirkon. Maria Kartavtseva haudattiin kirkon muurin ulkopuolelle, ison luonnonkiven sisälle. Kuvanveistäjä Lisheviltä tilattiin pronssipatsas sekä vainajasta että hänen pikku karhustaan, ja tämä muistomerkki sijoitettiin hautakiven päälle.

Paikasta tuli suosittu nähtävyys. Lukemattomat ovat ne valokuvat, joissa luonnollisen kokoinen veistos esiintyy; siinä on merelle katsova nainen ja hänen pieni karhunsa. Erkki Tabermanin sanoin:

”...kirkko Rakkauden hautoineen säilyy mielissämme ja muistoissamme petäjien pihkantuoksun, meren kohinan, villiruusujen huumaavan tuoksun ja monien lempeiden elokuun iltojen kädenpuristusten hellinä muistoina.”

Voisin kuitenkin tarjota teille kurkistuksen Villa Marijoen kulissien taakse kertomalla, mitä Eugene-herran ja Maria-rouvan miniä Martha von Haartman on kirjannut muistelmiinsa. Ruotsinkielinen kirja Vinddriven (vapaasti suomeksi vaikkapa Tuulen viemää!) ilmestyi vuonna 1972.

Kävi nimittäin niin kuin usein käy: ainoalle pojalle ei vaimoksi olisi kelvannut kukaan, ja se jonka poika itselleen valitsi sai niskoilleen anopin vihat. Marthan avioliitto komean Wsevolod-upseerin kanssa oli pitkään varsin onnistunut eikä edes mitenkään epäsuhtainen, sillä nuori miniä kuului vanhaan suomalaiseen aatelissukuun, ja isä omisti mm. kuulun Raadelman kartanon Piikkiössä. Terijoella perheen huvilan nimi oli Villa Alice, Marthan äidin mukaan.

Liitosta syntyi ensin tytär Svetlana (kirkonkirjoissa Suzanne) ja sitten poika Igor. Pariskunta seurusteli Venäjän keisarin lähipiirin kanssa eikä elämästä puuttunut juhlia, tanssia eikä samppanjaa. Murhetta tuotti oikeastaan vain Maria-anopin myrkyllisyys. Testamentissaankin hän vielä ilmoitti, ettei miniä saa jalallaan astua Marijoen maille.

Kun anopista sitten vuonna 1911 aika jätti, appiukko kutsui poikansa perheineen paikalle, ja välit olivat oikein sopuisat. Martha onkin arvellut, että isä ja poika kyllä ihailivat loistavaa, hurmaavaa, kaunista Mariaa – mutta myös hiukan pelkäsivät, sillä hän oli oikullinen ja arvaamaton.

Hyviä yhteiselon vuosia ei kauan kestänyt, sillä vallankumous mullisti kaiken. Upseeri-aviomies katosi ensin sotaretkille ja meni sittemmin uusiin naimisiin - vaimolleen uutista ilmoittamatta. Martha eli aluksi Suomessa ja päätyi lapsineen lopulta Ranskaan, missä solmi aikanaan uuden avioliiton, kunhan ero entisestä oli selvä.

Valtioneuvos Eugene Kartavtsev eli hänkin viimeiset vuotensa Ranskassa.

Isännätön Villa Marijoki rappeutui vähitellen. Rakkauden hauta, kirkko ja veistokset tuhoutuivat talvi- ja jatkosodan vuosina. Mitä entisestä maisemasta jäljelle jäi, sen on aika muuttanut tuntemattomaksi, niin kuin me paikalla käyneet tiedämme. Puut kasvavat, nurmet pensastuvat.

Samoin elävät tarinatkin: ne työntävät uusia oksia tai haalistuvat tai niistä löytyy enää sirpaleita.

